

تأثیر تحریک الکتریکی با ولتاژ پایین بر تردی و ظرفیت نگهداری آب در گوشت گوساله

کاظم کریمی^۱، فیروز عقابی^۲

۱- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد علوم و صنایع غذایی، دانشکده علوم تغذیه و صنایع غذایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
۲- نویسنده مسئول: استادیار گروه علوم و صنایع غذایی، انستیتو تحقیقات تغذیه‌ای و صنایع غذایی کشور، دانشکده علوم تغذیه و صنایع غذایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، پست الکترونیکی: firouz_oghabi@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۸۷/۵/۲۲

تاریخ دریافت: ۸۶/۱۲/۲۱

چکیده

سابقه و هدف: در صنعت گوشت، سرعت سرد کردن لاشه از نظر تاثیر آن بر کیفیت گوشت و جنبه‌های اقتصادی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. سرد کردن سریع گوشت، بلافاصله پس از ذبح، موجب کوتاه شدن (cold shortening) و سفت شدن ماهیچه می‌شود. تحریک الکتریکی پس از کشتار به عنوان یک تیمار موثر برای کاهش زمان سرد کردن لاشه و جلوگیری از کوتاه شدن ماهیچه، در صنعت گوشت کشورهای پیشرفته اعمال می‌شود. همچنین، تحریک الکتریکی می‌تواند تردی گوشت را افزایش دهد. هدف از این تحقیق، بررسی تاثیر تحریک الکتریکی با ولتاژ پایین بر تردی و ظرفیت نگهداری آب در گوشت گوساله بود.

مواد و روش‌ها: این تحقیق به روش تجربی انجام شد و تکنیک مورد استفاده مشاهده بود. ۱۸ راس گوساله ۱۲ تا ۱۴ ماهه نژاد Holstein با متوسط وزن لاشه گرم، 243 ± 13 Kg بلافاصله پس از خون‌گیری، با ولتاژ ۷ V، ۱۱۰ A، به مدت ۲۰ ثانیه تحریک شدند. پس از دونیم شدن لاشه، از هر نیم لاشه حدود ۱ کیلوگرم از عضله طویل پشتی، نمونه‌گیری شد. سپس نیروی برشی، تردی و آبدار بودن حسی نمونه‌ها در ۱، ۳ و ۷ روز پس از ذبح تعیین شد. ظرفیت نگهداری آب، آفت نگهداری و آفت پخت در ۷ روز پس از ذبح تعیین شد.

یافته‌ها: نیروی برشی نمونه‌های تحریک شده در ۳، ۱ و ۷ روز پس از ذبح، پایین‌تر از مقدار نیروی برشی نمونه‌های کنترل بود ($P < 0.05$). امتیازات آبدار بودن و تردی نمونه‌های تحریک شده در ۳، ۱ و ۷ روز پس از ذبح بیش از امتیازات نمونه‌های کنترل بود ($P < 0.05$). Ageing نمونه‌های تحریک شده و کنترل به مدت ۷ روز، نیروی برشی را کاهش داد و موجب افزایش امتیازات تردی و آبدار بودن آنها شد ($P < 0.05$). تحریک الکتریکی تاثیری بر ظرفیت نگهداری آب، آفت نگهداری و آفت پخت نداشت.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج این تحقیق، اعمال تحریک الکتریکی، روش موثری برای بهبود تردی و آبدار بودن است.

واژگان کلیدی: گوشت گوساله، تحریک الکتریکی با ولتاژ پایین، تردی، ظرفیت نگهداری آب، نیروی برشی

• مقدمه

صورت گرفته است. تحریک الکتریکی، یکی از روش‌هایی است که از کوتاه شدن ماهیچه در اثر سرما جلوگیری می‌کند (۳، ۱). با این فرایند به علت تسریع در گلیکولیز و تخلیه سریع ATP می‌توان لاشه‌ها را سریع‌تر سرد کرد، بدون اینکه cold shortening رخ دهد (۱). این فرایند می‌تواند باعث بهبود تردی شود (۷-۴). به طور کلی ۵ عامل مزه، بافت، آبدار بودن، ظاهر و رنگ، بر کیفیت گوشت، تأثیرگذار هستند (۸). از بین این عوامل، مصرف

سرعت سرد کردن لاشه با استفاده از هوای سرد، به منظور کاهش رشد میکروبی در سطح لاشه و کاهش آفت وزن ناشی از تبخیر آب موجود در بافت گوشت، از اقداماتی است که امروزه انجام می‌شود (۱). از طرفی، سرد کردن سریع، موجب کوتاه شدن عضله در اثر سرما (cold shortening) و سفتی گوشت می‌شود (۲، ۱). از سه دهه پیش که اثرات نامطلوب سرد کردن سریع بر تردی گوشت لاشه‌ها، گزارش شد، مطالعات متعددی روی عوامل موثر بر تردی گوشت پس از ذبح دام،

به مدت ۲۰ ثانیه و از طریق اتصال الکتروود منفی به ناحیه گردن انجام شد. ریل به عنوان الکتروود مثبت عمل می‌کرد. نمونه‌برداری از ماهیچه LD، ۴۰ دقیقه پس از ذبح و از محدوده آخرین مهره سینه‌ای (سیزدهمین مهره) تا پنجمین مهره کمری انجام شد. نمونه‌ها در کیسه‌های پلاستیکی قرار داده شده و تا ۲۴ ساعت در دمای ۲°C نگهداری شدند.

طی ۲۴ ساعت اول، از ماهیچه LD نیم لاشه چپ در ساعت‌های ۱، ۳، ۹ و ۲۴ جهت اندازه‌گیری pH نمونه‌گیری انجام شد. این نمونه‌ها تا زمان انجام آزمایش‌ها در دمای ۲۰°C- نگهداری شدند. برای اندازه‌گیری آفت پخت و WHC از این عضله، نمونه‌گیری شد و هر دو نمونه در دمای ۲°C به مدت یک هفته نگهداری شدند.

عضله LD نیم لاشه راست برای انجام آزمایش‌های تردی و آبدار بودن اختصاص داده شد. ۲۴ ساعت پس از ذبح، این عضله به ۳ قسمت تقسیم شد، برش‌ها به صورت عمود بر طول عضله انجام گرفت. این ۳ قسمت به منظور ارزیابی نیروی برشی، تردی و آبدار بودن حسی در روزهای ۱، ۳ و ۷ پس از ذبح استفاده شدند. تمامی نمونه‌ها طی Ageing (رساندن) و انجماد در کیسه‌های پلاستیکی zip-keep نگهداری شدند.

اندازه‌گیری نیروی برشی (WB Warner Bratzler): نمونه‌ها پس از رفع انجماد به مدت ۳۰ دقیقه در بن ماری ۸۰°C پخته شدند. از هر نمونه پخته شده ۸ تا ۱۰ تکه گوشت به شکل مکعب و به ابعاد تقریبی ۱×۱×۲cm تهیه شد. برش ۶ تکه گوشت از هر عضله برای ثبت حداکثر نیروی برشی با استفاده از یک تیغه WB که روی دستگاه INSTRON (مدل TX020 ساخت انگلستان) نصب شده بود، انجام گرفت. همه برش‌ها با دستگاه به صورت عمود بر طول میوفیبریل‌ها انجام شد. میانگین حداکثر نیروی برشی ثبت شده برای این ۶ تکه گوشت به عنوان مقدار نیروی برشی عضله مورد مطالعه در نظر گرفته شد (۱۶).

ارزیابی حسی: آماده‌سازی نمونه‌ها همانند آزمایش اندازه‌گیری نیروی برش انجام شد. ارزیابی حسی توسط ۸

کننده، بافت را مهم‌ترین عامل در نظر می‌گیرد (۸، ۱). تردی ناکافی، سالانه حدود ۲۰۰ تا ۳۰۰ میلیون دلار برای صنعت گوشت آمریکا هزینه در بر دارد (۹).

Roeber و همکاران در سال ۲۰۰۰ ثابت کردند که تحریک الکتریکی با ولتاژ پایین، همان تأثیر تحریک الکتریکی با ولتاژ بالا را بر کاهش pH دارد (۱۰). تعدادی از محققان بیان می‌کنند که سیستم‌های تحریک الکتریکی با ولتاژ پایین به دلیل مسائل ایمنی، جذابیت بیشتری دارند (۱۲، ۱۱). به طور کلی، هر چه ولتاژ به کار رفته پایین‌تر باشد، اپراتور دستگاه در معرض خطر کمتری قرار می‌گیرد و شرایط اعمال شده توسط مؤسسات قانون‌گذار دولتی جهت حفظ ایمنی کارگران آسان‌تر است (۱۳). مشخص شده است که تحریک الکتریکی ضرورتاً موجب بهبود کیفیت گوشت نمی‌شود. به ویژه ممکن است که ظرفیت نگهداری آب در اثر تحریک الکتریکی کاهش پیدا کند. Hertog-Meischke و همکاران در سال ۱۹۹۷ گزارش کردند که تحریک با ولتاژ پایین، تاثیری بر ظرفیت نگهداری آب (Water holding capacity) WHC ماهیچه Longissimus dorsi (LD) ندارد در حالی که بر WHC عضله Semimembranosus تأثیر منفی می‌گذارد (۱۴). مکانیسم این تأثیر کاملاً مشخص نشده است، اما ممکن است دناتوراسیون پروتئین‌های سارکوپلاسمیک عامل کاهش WHC باشد (۲۵، ۱۴). هدف از این تحقیق، بررسی تأثیر تحریک الکتریکی با ولتاژ پایین بر تردی و ظرفیت نگهداری آب در گوشت گوساله بود.

• مواد و روش‌ها

آماده‌سازی دام‌ها و تهیه نمونه‌ها جهت انجام آزمایش‌ها: در این تحقیق از ۱۸ رأس گوساله پرواری ۱۲ تا ۱۴ ماهه از نژاد Holstein با وزن لاشه گرم 243 ± 13 Kg استفاده شد. ابتدا دام‌ها با شوک الکتریکی، بی‌حرکت شدند. سپس به صورت آویزان روی ریل قرار گرفتند. تحریک الکتریکی ۹ لاشه اول، بلافاصله پس از خون‌گیری و با جریان الکتریکی ۱ A، ۱۱۰ V

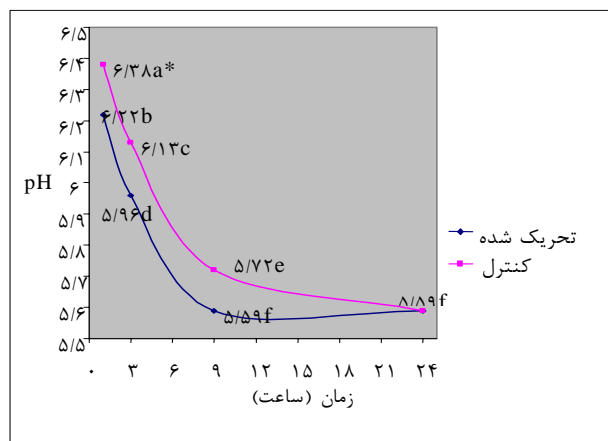
اندازه‌گیری pH: ابتدا نمونه‌ها در حالت منجمد توسط یک هموژنایزر (Teafall,blender3,YT-320) به صورت خمیر درآمد. ۵ گرم از نمونه خمیر شده در ۲۰ ml آب مقطر کاملاً همگن شد و بلافاصله pH (Labtron-PHT110-Iran) تعیین شد (۱۸).

اندازه‌گیری دما: در ۱، ۳، ۹، ۲۴ ساعت اول پس از ذبح، دمای نمونه‌های LD نیم‌لاشه‌های چپ با استفاده از ترموکوپل اندازه‌گیری شد. در هر بار، ترموکوپل در عمق ۳ cm نمونه وارد و دمای نمونه ثبت می‌شد (۱۳).

روش‌های آماری و تجزیه و تحلیل داده‌ها: برای تجزیه و تحلیل تمامی داده‌های حاصل از آزمایش‌ها، از آمار توصیفی و روش اندازه‌گیری‌های تکرار شده (repeated measurement) استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها به کمک نرم افزار SPSS₁₁ و رسم نمودارها توسط نرم افزار excel انجام شد.

• یافته‌ها

pH و دما در ۱، ۳، ۹، ۲۴ ساعت پس از ذبح: مقادیر حاصل از اندازه‌گیری pH و دما را در ۱، ۳، ۹ و ۲۴ ساعت پس از ذبح در شکل ۱ نشان داده شده است. تحریک الکتریکی موجب کاهش سریع‌تر pH در ۱، ۳ و ۹ ساعت پس از ذبح شد ($P < 0.05$). تفاوت معنی‌داری در pH نهایی (pH_{24}) گروه تحریک شده و کنترل مشاهده نشد.

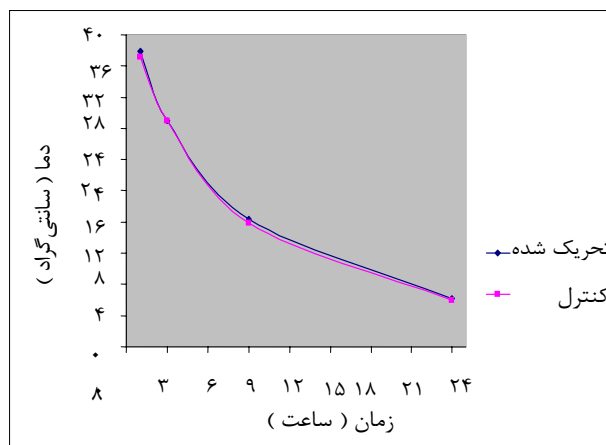

نفر از کارکنان بخش بسته‌بندی کشتارگاه "بسیم گوشت" طی ۲ روز مختلف انجام گرفت. از ارزیاب‌ها خواسته شد که میزان آبدار بودن و تردی هر نمونه را با علامت گذاری در مقابل عبارت مناسب، زیر شماره نمونه مشخص کنند. مقیاس‌های حسی تردی عبارت بودند از: ۱- سفت فوق‌العاده زیاد ۲- سفت خیلی زیاد ۳- سفت متوسط ... ۷- نرم خیلی زیاد ۸- نرم فوق‌العاده زیاد. مقیاس‌های حسی آبدار بودن عبارت بودند از: ۱- خشک فوق‌العاده زیاد ۲- خشک خیلی زیاد ... ۷- آبدار خیلی زیاد ۸- آبدار فوق‌العاده زیاد (۱۷).

اندازه‌گیری WHC: برای اندازه‌گیری WHC، مقدار آبی که از سطح مقطع برش نمونه‌های گوشت تحت فشار به کاغذ صافی جذب شده بود، با دقت ۱ mg توزین و محاسبه شد. میزان آب جذب شده، ارتباط معکوسی با WHC دارد (۱۴).

اندازه‌گیری آفت نگهداری: نمونه‌های گوشت با وزن مشخص، به قطر تقریبی ۲/۵ cm - ۲، به مدت ۷ روز در دمای ۲ °C نگهداری شدند. از اختلاف وزن نمونه‌ها در روزهای اول و هفتم پس از ذبح برای محاسبه درصد آفت استفاده شد (۲).

اندازه‌گیری آفت پخت: نمونه‌های گوشت به قطر تقریبی ۲ cm، به مدت ۳۵ دقیقه در بن ماری ۸۰ °C قرار داده شدند و سپس در ۲۵ °C سرد شدند. درصد آفت پخت از اختلاف وزن قبل و بعد از پختن محاسبه شد (۱۰).

*اعدادی که با حروف مختلف نامگذاری شده اند اختلاف معنی داری دارند ($P < 0.05$).

شکل ۱ - نمودار کاهش pH (چپ) و دما (راست) طی ۱، ۳، ۹ و ۲۴ ساعت پس از ذبح

اندازه‌گیری شده (۱،۳ و ۷ روز پس از ذبح) معنی‌دار بود ($P < 0/05$).

جدول ۲- مقدار نیروی برشی در ۳،۱ و ۷ روز پس از ذبح
(Mean \pm SD)

زمان (روز)	تحریک شده (n=9)	تحریک نشده (n=9)
۱	۳/۹ \pm ۰/۹ ^{b*}	۶/۲ \pm ۱/۴ ^a
۳	۳/۴ \pm ۰/۶ ^d	۴/۶ \pm ۰/۹ ^c
۷	۲/۵ \pm ۰/۵ ^f	۴/۲ \pm ۰/۹ ^e

*در هر ردیف، اعدادی که با حروف مختلف نامگذاری شده‌اند، اختلاف معنی‌داری دارند ($P < 0/05$).

مجموع امتیازات حسی تردی و آبدار بودن در جدول ۳ نشان داده شده است. همان طور که ملاحظه می‌شود، تحریک الکتریکی، تردی و آبدار بودن گروه تحریک شده را بهبود داده است. اختلاف در مجموع امتیازات تردی و آبدار بودن گروه تحریک شده و کنترل، در هر ۳ زمان اندازه‌گیری، معنی‌دار بود ($P < 0/05$). امتیازات تردی و آبدار بودن نمونه‌های تحریک شده در ۳،۱ و ۷ روز پس از ذبح، بیش از امتیازات تردی و آبدار بودن نمونه‌های کنترل بود ($P < 0/05$).

تفاوت معنی‌داری در دمای گروه تحریک شده و کنترل در ۹،۳،۱ و ۲۴ ساعت پس از ذبح مشاهده نشد. WHC، آفت ناشی از نگهداری (drip loss)، آفت ناشی از پخت (cooking loss): نتایج به دست آمده برای مقدار آب جذب شده به کاغذ صافی (WHC) و آفت نگهداری و آفت پخت در جدول ۱ نشان داده شده است. در مقدار هر یک از ویژگی‌های فوق، تفاوت معنی‌داری بین نمونه‌های تحریک شده و کنترل مشاهده نشد ($P < 0/05$).

جدول ۱- مقادیر ظرفیت نگهداری آب، آفت ناشی از نگهداری و آفت ناشی از پخت (Mean \pm SD)

متغیر	تحریک شده (N=9)	تحریک نشده (N=9)
WHC	۲۴/۵ \pm ۱/۶ ^{a*}	۲۳ \pm ۲/۵ ^a
% آفت نگهداری	۲ \pm ۰/۵ ^b	۱/۹ \pm ۰/۶ ^b
% آفت پخت	۲۰/۵ \pm ۳/۷ ^c	۲۲/۲ \pm ۳/۲ ^c

*در هر ردیف، اعدادی که با حروف مختلف نامگذاری شده‌اند، اختلاف معنی‌داری دارند ($P < 0/05$).

نیروی برشی WB: نتایج به دست آمده در جدول ۲ نشان داده شده است. تحریک الکتریکی موجب کاهش نیروی برشی WB و بهبود تردی شد. اختلاف در نیروی برشی نمونه‌های تحریک شده و کنترل در هر سه زمان

جدول ۳- مجموع امتیازات حسی تردی و آبدار بودن نمونه‌ها (Mean \pm SD)

متغیر	آبدار بودن		تردی	
	تحریک شده (N=9)	تحریک نشده (N=9)	تحریک شده (N=9)	تحریک نشده (N=9)
زمان (روز)				
۱	۳۸/۷۸ \pm ۵/۸۴ ^{b*}	۳۲/۹ \pm ۵/۱۸ ^a	۳۶/۴۴ \pm ۶/۷۶ ^b	۲۸ \pm ۸/۲۶ ^a
۳	۴۵/۱۱ \pm ۳/۵۵ ^d	۳۹ \pm ۳/۳۱ ^c	۴۳/۳۳ \pm ۶/۸۹ ^d	۳۵/۵۶ \pm ۴/۴۷ ^c
۷	۵۰/۳۳ \pm ۲/۷۳ ^f	۴۵/۷۸ \pm ۲/۴۸ ^e	۴۴/۲۲ \pm ۳/۷۶ ^f	۳۸ \pm ۲/۸۴ ^e

*در هر ردیف، اعدادی که با حروف مختلف نامگذاری شده‌اند، اختلاف معنی‌داری دارند ($P < 0/05$).

• بحث

که مقدار نیروی برشی نمونه های کنترل در همین زمانها به ترتیب ۶/۲ و ۴/۲ kg/cm^2 بود. اختلاف در نیروی برشی، بین گروه تحریک شده و شاهد تا ۷ روز پس از ذبح، معنی دار بود ($P < 0/05$). این یافته ها با نتایج سایر محققان، سازگار است (۲۳، ۲۲، ۲۱، ۱۹، ۱۵، ۱۰، ۷).

White و همکاران گزارش کردند که ترکیبی از سرد کردن آرام و تحریک الکتریکی، موثرترین روش برای کاهش نیروی برشی WB طی ۲، ۷ و ۱۴ روز پس از ذبح است (۵). Hwang و Thompson نیز گزارش کردند که تحریک الکتریکی موجب کاهش نیروی برشی WB شد (۱۹). Hwang و Thompson گزارش کردند که تحت شرایط آزمایشگاهی، اگر ۱/۵ ساعت پس از ذبح، pH در محدوده ۶/۲-۵/۹ باشد یا اینکه $\text{pH} = 6$ دما در محدوده $29-30^\circ\text{C}$ باشد، تردترین گوشت را بعد از ۱۴ روز Ageing می توان تولید کرد (۲۴). مقادیر pH و دما در نمونه های مورد استفاده در این تحقیق به این شرایط، بسیار نزدیک بود.

جدول ۳ نتایج ارزیابی حسی تردی و آبدار بودن را نشان می دهد. مقادیر گزارش شده برای تردی حسی، نتایج حاصل از نیروی برش WB را تایید می کند. مقادیر جدول ۳ نشان می دهد که در هر سه زمان ارزیابی شده (۱، ۳ و ۷ روز پس از ذبح) نمونه های تحریک شده، امتیازات بیشتری کسب کردند و به عبارتی از دیدگاه ۸ نفر گروه ارزیاب، تردتر بودند ($P < 0/05$). این یافته ها با نتایج سایر محققان سازگار است (۱۹، ۷، ۵).

حد آستانه رضایت مصرف کننده از تردی گوشت در رستوران ها بر حسب نیروی برشی WB، کمتر از $3/9\text{kg}$ اعلام شده است (۱۰). به عبارتی، مصرف کننده زمانی از تردی گوشت مصرف شده در رستوران ها و سایر مراکز ارائه غذا رضایت دارد که مقدار نیروی برشی آن کمتر از $3/9\text{kg}$ باشد. با ملاک قرار دادن این حد آستانه و با در نظر گرفتن نتایج به دست آمده در این تحقیق، مشخص می شود که گروه ارزیاب نمونه های تحریک شده و کنترل را در ۱ روز پس از ذبح که میانگین مجموع

تحریک الکتریکی موجب کاهش سریع تر pH شد ($P < 0/05$). اغلب محققان گزارش کرده اند که تحریک الکتریکی موجب کاهش سریع تر pH می شود (۲۰، ۱۹، ۱۰، ۷، ۵). در این تحقیق، تفاوت در pH نمونه های تحریک شده و کنترل تا ۹ ساعت پس از ذبح، معنی دار بود ($P < 0/05$)، اما اختلاف معنی داری در pH نمونه های تحریک شده و کنترل در ۲۴ ساعت پس از ذبح مشاهده نشد (شکل ۱ - الف). این نتایج با یافته های White و همکاران مطابق است. آنها گزارش کردند که اختلاف در pH نمونه های تحریک شده و کنترل تا ۸ ساعت پس از ذبح، معنی دار بود (۵). در این تحقیق، نمونه های تحریک شده بعد از ۹ ساعت به pH نهایی خود رسیدند. این نتیجه با یافته های سایر محققان مطابقت دارد، در مطالعه Geesink و همکاران (۲۰۰۱) لاشه هایی که به طور متوسطی تحریک شده بودند (جریان ۷۵ ولت به مدت ۲۰ ثانیه) ۹ ساعت بعد از ذبح به pH نهایی رسیدند (۱۶). همان طور که از نتایج اندازه گیری دما (شکل ۱ - ب) مشخص است، تحریک الکتریکی تفاوت معنی داری را در دمای لاشه های تحریک شده و کنترل پدید نیاورد. این یافته ها با نتایج سایر محققان مطابق است (۱۴، ۱۶، ۱۹).

نتایج حاصل از این تحقیق نشان داد که تحریک الکتریکی بر WHC، آفت پخت و آفت نگهداری تاثیری ندارد (جدول ۱). این نتایج با یافته های Hertog و همکاران مطابقت دارد. آنها گزارش کردند که تحریک الکتریکی بر WHC و آفت نگهداری عضله LD تاثیری ندارد (۱۴). Roeber و همکاران گزارش کردند که تحریک الکتریکی بر مقدار تراوش و آفت پخت در عضله LD تاثیری ندارد (۱۰). Savell و همکاران در سال ۱۹۷۸ گزارش کردند که تحریک الکتریکی، بر آفت پخت تاثیر منفی دارد. اما pH و دمای نمونه ها را گزارش نکردند (۴). همان طور که در جدول ۲ نشان داده شده، تحریک الکتریکی، موجب کاهش نیروی برشی شد ($P < 0/05$). مقدار نیروی برشی نمونه های تحریک شده در ۱ و ۷ روز پس از ذبح به ترتیب $3/9$ و $2/5\text{kg/cm}^2$ بود، در حالی

مطالعات مشابه، تغییرات ناخواسته ای که سبب کاهش آبدار بودن شود، مشاهده نشد.

تحریک الکتریکی، سرعت کاهش pH نمونه های تحریک شده را افزایش داد. در حالی که بر کاهش دما طی سرد کردن نمونه ها تأثیری نداشت. تحریک الکتریکی موجب شد که نمونه های تحریک شده ۷ روز پس از ذبح به طور معنی داری، نیروی برشی کمتری در مقایسه با نمونه های کنترل داشته باشند. همچنین، امتیازات حسی تردی و آبدار بودن نمونه های تحریک شده، اختلاف معنی داری با نمونه های کنترل داشت که نتایج حاصل از اندازه گیری نیروی برشی را تایید می کند. تحریک الکتریکی تأثیر معنی داری بر ظرفیت نگهداری آب افت نگهداری و آفت پخت نداشت.

سپاسگزاری

این تحقیق با هزینه انستیتو تحقیقات تغذیه ای و صنایع غذایی کشور انجام شد. بدینوسیله، از آقای دکتر سید هدایت حسینی معاونت محترم پژوهشی انستیتو و آقای دکتر مجید حاجی فرجی به دلیل حمایت مالی از تحقیق، قدردانی می شود. همچنین، از آقای حسین مرادی مدیریت محترم شرکت "بسیم گوشت" به دلیل فراهم آوردن امکان انجام این تحقیق در آن شرکت تشکر می شود.

امتیازات حسی آنها به ترتیب ۳۶/۴۴ و ۲۸ بود، به ترتیب "ترد کم"، و "سفت کم" تشخیص دادند. در حالی که نمونه های تحریک شده و کنترل بعد از ۷ روز Ageing و با مقادیر ۴۴/۲۲ و ۳۸ توسط گروه ارزیاب به ترتیب "ترد متوسط"، و "ترد کم" ارزیابی شدند. این یافته ها با حد آستانه ۳/۹kg برای رضایت مصرف کننده مطابقت دارد.

تحریک الکتریکی باعث بهبودی در آبدار بودن هر دو گروه نیز شد ($P < 0.05$). اختلاف در امتیازات حسی هر دو گروه در هر ۳ زمان اندازه گیری شده (۱، ۳ و ۷ روز بعد از ذبح) معنی دار بود ($P < 0.05$). این یافته ها با نتایج سایر محققان در مورد تأثیر مثبت تحریک الکتریکی بر آبدار بودن سازگار است (۱۹، ۵). برخی از محققان هم گزارش کرده اند که تحریک الکتریکی بر آبدار بودن گوشت، بی تأثیر است (۱۲) یا اینکه تأثیر منفی دارد (۴). مکانیسمی که تحریک الکتریکی از طریق آن بر آبدار بودن گوشت تأثیر می گذارد، به خوبی شناخته نشده است (۱۲). چنین تصور می شود که تحریک الکتریکی از طریق تأثیر بر دناتوراسیون پروتئین های میوفیبریلی به علت پدید آمدن شرایط pH پایین و دمای بالا، بر ظرفیت نگهداری آب تأثیر می گذارد (۱۹). اما با توجه به نتایج به دست آمده در این تحقیق و مقایسه آن با نتایج

References

1. Warriss PD. Post mortem changes in muscle and its conversion into meat. Meat Science: an introductory text. 1st ed. New York: CABI publishing; 2000. p. 93-105
2. Hildrum, K I, Solvang M, Nilsen BN, Frøystain T, Berg J. Combined effects of chilling rate, low voltage electrical stimulation and freezing on sensory properties of bovine M. Longissimus dorsi. Meat Sci 1999; 52: 1-7
3. Savell JW, Mulder SL, Baird BE. The chilling of carcasses. Meat Sci 2005; 70: 449 - 59
4. Savell JW, Smith GC, Carpenter Z L. Beef quality and palatability as affected by electrical stimulation and cooler aging. J of Food Sci 1978; 43: 1666 - 8
5. White A, OSullivan A, Troy DJ, ONeill EE. Effect of electrical stimulation, chilling temperature and hot-boning on the tenderness of bovine muscle. Meat Sci 2006; 73: 196 - 203
6. Stolowski G D, Baird BE, Miller RK, Savell JW, Sams AR, Taylor JF. et al. Factors influencing the variation in tenderness of seven major beef muscles from three Angus and Brahman breed cross. Meat Sci 2006; 475-83
7. Strydom P E, Frylinck L, Smith M. Should electrical stimulation be applied when cold shortening is not a risk? Meat Sci 2005; 70: 733 - 42
8. Takahashi K. Structural weakening of skeletal muscle tissue during postmortem ageing of meat: Non enzymatic mechanism of meat tenderization. Meat Sci 1996; 43: S67 - S80
9. Montgomery JL, Carr ML, Kerth CR, Hilton GG, Price B.P, Galyean ML, et al. Effect of vitamin D₃ supplementation level on the post mortem tenderization

- of beef from steers. *J of Animal Sci* 2002 ; 80 : 971 - 88
10. Roeber DL, Canell RC, Belk KE, Tatum JD, Smith GC. Effects of unique application of electrical stimulation on tenderness, color, and quality attributes of the beef Longissimus muscle. *J of Animal Sci* 2000 ; 78 : 1504 - 9
11. Taylor DG, Marshal A R. Low voltage electrical Stimulation of beef carcasses. *J of Food Sci* 1980 ; 45: 144 - 5
12. Savell J W, Smith G C, Dutson T R. Effect of electrical stimulation on palatability of beef, lamb and goat meat. *J of Food Sci* 1977 ; 42(3) : 702 - 6
13. Poldori P, Lee S, Kauffman RG, Marsh BB. Low voltage electrical stimulation of lamb carcasses: effects on meat quality. *Meat Sci* 1999 ; 53 : 179 - 82
14. Hertog-Meischke MJA, Smulders FJM, Logtestijn F Van JN, Knapen F. Effects of electrical stimulation on the water-holding capacity and protein denaturation of tow bovine muscle. *J of Animal Sci* 1997 ; 75 : 118 - 24
15. Eikelenboom G, Smulders FJM. Effect of electrical Stimulation on veal quality. *Meat Sci* 1986 ; 16 : 103 - 12
16. Geesink G H, Mareko MHD, Morton JD, Bickerstaffe R. Electrical stimulation — when more is less. *Meat Sci* 2001 ; 57 : 145 -51
17. Ahmed PO, Miller MF, Young LL, Reagan JO. Hot fat trimming and electrical stimulation effects on beef quality. *J of Food Sci* 1991 ; 56(6) : 1484 – 8 , 1499
18. Kim CJ, Lee ES. Effect of quality grade on the chemical, physical and sensory characteristics of Hanwoo (Korean native cattle) beef. *Meat Sci* 2003 ; 63 : 397 - 405
19. Hwang I H, Thompson J M. The effect of time and type of electrical stimulation on the calpain system and meat tenderness in beef Longissimus dorsi muscle. *Meat Sci* 2001a ; 58 : 135 - 44
20. Rhee MS, Kim BC. Effect of low voltage electrical stimulation and temperature conditioning on postmortem changes in glycolysis and calpains activities of Korean native cattle(Hanwoo). *Meat Sci* 2001; 58 : 231 - 7
21. Pommier SR. Vitamin A, electrical stimulation and chilling rate effects on lysosomal enzyme activity in aging bovine muscle. *J of Food Sci* 1992 ; 57(1) : 30 - 5
22. Smulderd FJ, Eiklenboom LJG. The effect of electrical stimulation on the quality of 3 bovine muscles. *Meat* 1986 ; 16 : 91-101
23. Sonaiya EB, Stoufer JR, Beerman DH. Electrical stimulation of mature cow and its effect on tenderness, myofibrillar protein degradation and fragmentation. *J of Food Sci* 1982 ; 47 : 889 - 91
24. Hwang I H, Thompson J M. The interaction between pH and temperature decline early postmortem on the calpain system and objective tenderness in electrically stimulated beef Longissimus dorsi muscle. *Meat Sci* 2001b ; 58 : 167-74

